

NDVI PER ST
26.1.2015 1441

NACRT

MINISTARSTVO FINANCIJA

**PRIJEDLOG NACIONALNOG STRATEŠKOG OKVIRA FINANCIJSKE
PISMENOSTI POTROŠAČA ZA RAZDOBLJE OD 2015. DO 2020. GODINE**

Zagreb, siječanj 2015.

SADRŽAJ

1. UVOD.....	3
2. OSNOVNI POJMOVI.....	5
3. ŠTO JE FINACIJSKA PISMENOST I FINACIJSKO OBRAZOVANJE?	6
4. ŠTO JE FINACIJSKA SPOSOBNOST?	8
5. POLAZNE OSNOVE	9
6. VIZIJA I MISIJA.....	12
6.1. Vizija.....	12
6.2. Misija	12
7. CILJ NACIONALNOG STRATEŠKOG OKVIRA FINACIJSKE PISMENOSTI POTROŠAČA.....	12
8. POTENCIJALNI PROBLEMI KAO POSLJEDICA NEADEKVATNE RAZINE FINACIJSKE PISMENOSTI POTROŠAČA.....	14
9. CILJNE SKUPINE I NAČIN PROVOĐENJA FINACIJSKOG OBRAZOVANJA	15
10. KLJUČNI DIONICI U PROVEDBI FINACIJSKOG OBRAZOVANJA.....	16
11. KOORDINACIJA I IZVJEŠTAVANJE	17
12. USPJEŠNOST FINACIJSKOG OBRAZOVANJA	18
13. ZAKLJUČAK	19

1. UVOD

Financijska pismenost i financijsko obrazovanje pojedinaca relativno su novi pojmovi pod kojima se podrazumijeva sustavno i koordinirano povećanje znanja i svijesti pojedinaca o dostupnim financijskim proizvodima i uslugama, vođenju i planiranju osobnih ili obiteljskih financija, važnosti štednje te drugim sličnim financijskim pojmovima. Financijsko obrazovanje pojedinaca postaje s vremenom sve važnije zbog sve složenijih financijskih proizvoda i usluga u rastućim i sve dinamičnijim financijskim tržištima. Projekti mjerenja financijske pismenosti i financijskog obrazovanja poticani su od međunarodnih institucija, primjerice Organizacije za ekonomsku suradnju i razvoj (u daljnjem tekstu: OECD), Svjetske banke i Europske unije, koje na međunarodnoj razini aktivno sudjeluju u podizanju razine financijske pismenosti.

Brojni su razlozi zbog kojih je potrebno raditi na podizanju razine financijske pismenosti pojedinaca. Primjerice, u Republici Hrvatskoj velik je broj građana koji su u teškom položaju zbog sklopljenih ugovora o kreditu u CHF i s valutnom klauzulom u CHF, a što je jedan od razloga za podizanje razine financijske pismenosti u Republici Hrvatskoj. Kao neki ostalih razloga jesu: globalizacija tržišta financijskih proizvoda i usluga, sve složeniji financijski proizvodi i usluge te neravnoteža snaga, odnosno nejednakost dostupnih informacija i resursa koje posjeduju pružatelji financijskih proizvoda i usluga, s jedne strane te korisnici tih istih financijskih proizvoda i usluga, s druge strane. Dobro osmišljenim i provedenim programom financijskog obrazovanja smanjuje se navedena neravnoteža te se podiže razina financijske pismenosti u društvu, a čime se doprinosi boljem upravljanju i raspolaganju osobnim financijama, što omogućuje postizanje osobne koristi pojedinca, ali posljedično i koristi društva u cjelini.

Da bi se primjereno zaštitili pojedinci i podigla razina njihove financijske pismenosti, potrebno je ustrojiti i provoditi sveobuhvatno financijsko obrazovanje pojedinaca svih uzrasta, od predškolske djece do

osoba starije životne dobi. Financijsko obrazovanje mora biti prilagođeno svakoj ciljnoj skupini te mora poticati odgovoran odnos pojedinaca prema financijskim proizvodima i uslugama, s naglaskom na štednju i primjereno upravljanje osobnim ili obiteljskim financijama.

U Republici Hrvatskoj do sada nije bilo sustavnijeg pristupa financijskom obrazovanju građana te su programi obrazovanja bili provedeni uglavnom od strane nevladinih organizacija, putem tematskih radionica, okruglih stolova i seminara.

S obzirom na prepoznatu važnost financijske pismenosti u Republici Hrvatskoj, Vlada Republike Hrvatske donijela je Zaključak (Narodne novine, broj 132/2011) kojim je zadužila Ministarstvo financija da, u suradnji s nadležnim ministarstvima, zainteresiranim predstavnicima znanstvenih i obrazovnih institucija, nadzornih tijela, potrošača i financijske industrije, pripremi Prijedlog nacionalnog strateškog okvira financijske pismenosti potrošača i podnese ga Vladi Republike Hrvatske.

Slijedom navedenoga, a u svrhu podizanja razine financijske pismenosti u Republici Hrvatskoj, Nacionalni strateški okvir financijske pismenosti potrošača za razdoblje od 2015. do 2020. godine (u daljnjem tekstu: Nacionalni strateški okvir financijske pismenosti potrošača) sustavno pristupa rješavanju toga problema što podrazumijeva identifikaciju potencijalnih problema i predlaganje njihovih strateških rješenja kako bi u konačnici pojedinci bili sposobniji prepoznati i prihvatiti bitne, nepristrane, konkretne i lako razumljive informacije o financijskim proizvodima i uslugama.

Cilj Nacionalnoga strateškog okvira financijske pismenosti potrošača jest stvaranje podloge za sustavnu i sveobuhvatnu integraciju financijskog obrazovanja u obrazovne procese, uz poticanje državnih tijela, tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, nevladinih organizacija, financijskih institucija i drugih pravnih subjekata, profesionalnih udruga i strukovnih udruženja

aktivnih na financijskim područjima, socijalnih partnera te komunikacijskih kanala i mreža na aktivno sudjelovanje u financijskom obrazovanju. Nacionalni strateški okvir financijske pismenosti potrošača usmjeren je na poticanje svakog dionika financijskog obrazovanja na zajedničko djelovanje kako bi se svim građanima Republike Hrvatske osigurala prilika ostvarivanja određene koristi od financijskog obrazovanja.

Ministarstvo financija kao nositelj financijske pismenosti potrošača u Republici Hrvatskoj izradilo je Nacionalni strateški okvir financijske pismenosti potrošača u suradnji s članovima Povjerenstva za izradu Nacionalnog strateškog okvira financijske

pismenosti potrošača (u daljnjem tekstu: Povjerenstvo). Također, s obzirom na sve veću potrebu za financijskim obrazovanjem, Nacionalni strateški okvir financijske pismenosti potrošača obuhvatit će građane svih dobnih skupina u Republici Hrvatskoj.

Zaključno treba naglasiti da je pravo svakog stanovnika Republike Hrvatske na pristup točnim i nepristranim informacijama. Temeljem znanja stečenog financijskim obrazovanjem pojedinac će moći prepoznati najprimjerenije financijske proizvode i donositi odgovorne odluke od ključnog značaja za kvalitetu vlastitog života i dobrobiti čitavog društva.

2. OSNOVNI POJMOVI

Temeljni pojmovi u smislu ovog Nacionalnog strateškog okvira financijske pismenosti potrošača imaju sljedeće značenje:

Slika 1. Osnovni pojmovi i njihovo značenje

3. ŠTO JE FINACIJSKA PISMENOST I FINACIJSKO OBRAZOVANJE?

Financijsko znanje je preduvjet financijske pismenosti, a financijsko obrazovanje je proces koji vodi financijskom opismenjavanju. Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj, financijsko opismenjavanje definira (OECD, 2005: 13)¹:

“Financijsko opismenjavanje je proces u kojem financijski potrošači/ulagači poboljšavaju svoje razumijevanje financijskih proizvoda i koncepata te putem informacija, uputa i/ili objektivnih savjeta, razvijaju potrebne vještine i sigurnost kako bi postali svjesniji financijskih rizika i prilika, kako bi donosili utemeljene odluke, kako bi znali gdje se obratiti za pomoć te kako bi poduzimali druge učinkovite mjere za poboljšanje svoje financijske dobrobiti.”

Informacije, upute i savjeti iz definicije OECD-a odnose se na potrebna znanja, činjenice i smjernice koje se pružaju pojedincima, a temeljem kojih, oni unaprjeđuju svoje razumijevanje financijskih proizvoda i usluga, financijskih pojmova i koncepata, ali i općih financijskih pitanja.

Financijsko obrazovanje provodi se temeljem razvijanja programa financijskog obrazovanja, usredotočenih na prioritetne zadatke koje ovise o konkretnim nacionalnim okolnostima.

Neki od prioritetnih zadataka jesu:

- Planiranje osobnih i obiteljskih financija pojedinca (primjerice: štednja, investiranje...)
- Upravljanje dugom, zaštita osiguranjem od rizika
- Podizanje znanja o temeljnim ekonomskim i financijskim pojmovima te o osnovama financijske matematike.

Programi financijskog obrazovanja moraju biti osmišljeni tako da mogu zadovoljiti potrebe ciljnih skupina, ovisno o razini njihove pismenosti.

Donošenje financijskih odluka, kao i donošenje mnogih životnih odluka vrlo je kompleksno. Mnoga istraživanja zaključuju kako način na koji ljudi pristupaju pri donošenju financijskih odluka široko varira i pod utjecajem je velikog broja različitih faktora. Uz osobno znanje i vještine, to uključuje :

- Životnu dob i prethodna iskustva
- Osobne emocije i stavove te kognitivne sklonosti
- Psihološke, socijalne i kulturološke faktore
- Procesiranje informacija
- Ostale vanjske faktore (vidljivi u dijagramu u nastavku).

Financijska pismenost je kombinacija informiranosti (engl. *awareness*), znanja (engl. *knowledge*), vještine (engl. *skills*), stava (engl. *attitude*) i ponašanja (engl. *behaviour*) potrebnih za donošenje ispravnih financijskih odluka za ostvarenje individualne i društvene dobrobiti.

¹ OECD, 2005, *Improving Financial Literacy: Analysis of Issues and Policies*, Paris: OECD, str.13.

Slika 2. Elementi koji utječu na donošenje financijskih odluka:

Kod utjecanja na ponašanje prilikom donošenja financijske odluke, mnoge zemlje imaju prilagođen pristup prema životnoj dobi. To zahtijeva odgovarajuće informacije i podršku u pravome trenutku kako bi se riješio trenutni problem ili kako bi se dobila pravovremena informacija potrebna za donošenje financijske odluke. Tijekom vremena, spomenute interakcije ili tzv. 'trenuci učenja' otvorit će put prema učenju drugih vještina, razvijajući osobne snage i iskustvo, kao i širenje znanja i sposobnosti. To može pomoći ljudima pri povećanju osobne fleksibilnosti kako bi bili sposobniji izbjegavati financijsku krizu ili stres te razviti veći kapacitet za odmak od svojih financijskih problema.

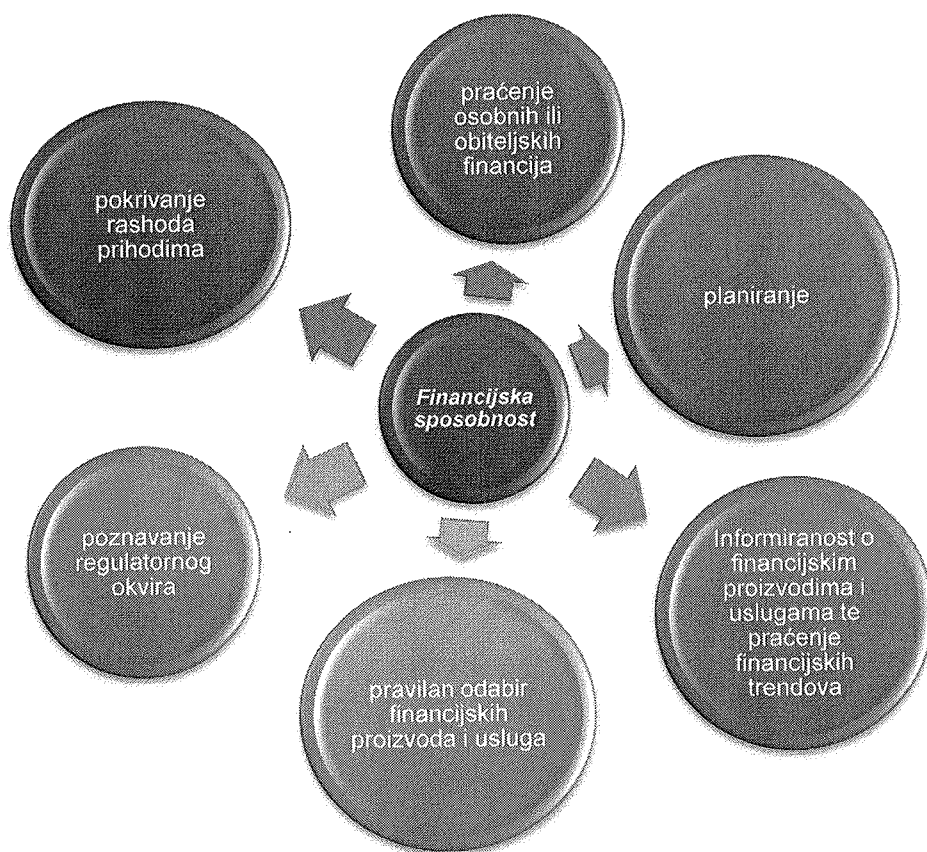
Pristup u financijskom obrazovanju treba se voditi slijedećim načelima:

- nepristranosti,
- prikladnosti za one kojima je namijenjen,
- bez predrasuda,
- dostupnosti,
- pravovremenosti,
- temeljen na dokazima.

4. ŠTO JE FINANCIJSKA SPOSOBNOST?

Kako bi pojedinac zadržao i unaprijedio svoju financijsku dobrobit mora znati upravljati svojim financijskim resursima, odnosno mora razviti financijsku sposobnost.

Slika 3. prikazuje osnovne elemente financijske sposobnosti.

Tumačenje osnovnih elemenata financijske sposobnosti:

➤ *Pokriivanje rashoda prihodima*

S obzirom na različite životne okolnosti pojedinci ostvaruju različite prihode te također imaju i različite financijske ciljeve i želje stoga je bitno da njihovi rashodi ne premašuju njihove prihode. Primjerice pojedinci koji troše manje nego što zarade, viškove novčanih sredstava ulažu u štednju ili investiraju, dok drugi kreditom pokrivaju svoje financijske manjkove. Upravo financijska pismenost doprinosi uravnoteženom odnosu prihoda i rashoda pojedinca.

➤ *Praćenje osobnih ili obiteljskih financija*

Pojedinac treba kontinuirano pratiti stanje svojih osobnih/obiteljskih financija kako bi se uspostavila potrebna kontrola i spriječila nemogućnost pokrivanja obveza raspoloživim prihodima ili imovinom.

➤ *Planiranje*

Izostanak financijskog planiranja ili nedostatno financijsko planiranje povećava rizik od financijskih problema pojedinca u budućnosti.

- *Informiranost o financijskim proizvodima i uslugama te praćenje financijskih trendova*

Važan aspekt financijske sposobnosti čini opće poznavanje financijskih proizvoda i usluga te praćenje financijskih trendova vezanih uz osobnu ili obiteljsku financijsku situaciju te uz financijski proizvod i uslugu koju pojedinci odabiru ili koriste.

- *Pravilan odabir financijskih proizvoda i usluga*

Informiranost o financijskim proizvodima i uslugama (o njihovim prednostima i nedostacima) važna je komponenta financijske sposobnosti koja pojedincima omogućava donošenje ispravne odluke o osobnim ili obiteljskim financijama i pravilan odabir financijskih proizvoda ili usluga.

- *Poznavanje regulatornog okvira*

Pojedinci bi trebali poznavati osnovne propise koji se odnose na njihove osobne ili obiteljske financije kako bi njima mogli optimalno upravljati.

5. POLAZNE OSNOVE

Svjetska banka ima dugogodišnje iskustvo u području zaštite potrošača i financijske pismenosti. Posebna dijagnostička izvješća pripremljena su za Češku, Slovačku, Azerbajdžan, Rumunjsku, Rusku Federaciju, Litvu, Bugarsku, Latviju i Republiku Hrvatsku. Iskustvo stečeno kroz pripremu dijagnostičkih izvješća rezultiralo je dokumentom „Dobra praksa za zaštitu potrošača i financijske pismenosti u Europi i Centralnoj Aziji: dijagnostički alati“ (World Bank, 2010)². U ovaj su dokument ugrađene i odredbe direktiva Europske unije koje se odnose na zaštitu potrošača i izvješća agencija za regulaciju i nadzor financijskih usluga.

Za Republiku Hrvatsku je Svjetska banka 2010. godine izradila izvješće pod nazivom Dijagnostički pregled zaštite potrošača i financijske pismenosti³ i to u sklopu pilot-projekta namijenjenog procjeni zaštite potrošača i financijske pismenosti u zemljama u razvoju i zemljama srednjeg dohotka.

U vezi s financijskom pismenosti, sva međunarodna iskustva ističu kako je potrebno najprije provesti inicijalno istraživanje stupnja financijske pismenosti te isto mjerenje naknadno ponoviti nakon tri do pet godina. Rezultati istraživanja financijske pismenosti trebali bi pružiti podlogu i upute za određivanje ciljanih novih programa financijskog obrazovanja potrošača kao i za testiranje učinkovitosti već provedenih programa.

OECD je među prvima započeo širenje ideje te je i dalje aktivan promicatelj ideje financijske pismenosti

² World Bank, 2010, Good Practices for Consumer Protection and Financial Literacy in Europe and Central Asia: A Diagnostic Tool", ECSPF Working Paper, br. 1, kolovoz, Washington, DC: World Bank, Finance and Private Sector Department Europe and Central Asia Region, http://siteresources.worldbank.org/INTECAREGTOPPRVSECDEV/Resources/GoodPractices_August2010.pdf

³The World bank, 2010, Diagnostic Review of Consumer Protection and Financial Literacy, Volume I Key Findings and Recommendations http://siteresources.worldbank.org/EXTFINANCIALSECTOR/Resources/Croatia_CPFL_Vol_I.pdf

i financijskog obrazovanja. Projekt financijskog obrazovanja započeo je 2003. godine kao odgovor na rastući interes zemalja članica za unapređenjem financijske pismenosti potrošača. OECD je osnovao i međunarodnu mrežu za financijsko obrazovanje (engl. *International Network on Financial Education – INFE*). Mreža prikuplja podatke i istraživanja na tu temu, zalaže se za priznavanje međunarodnih standarda te osigurava vodiče, upute i koordinaciju za one koji se tek uključuju u programe financijske izobrazbe. Temeljem njihovog međunarodnog iskustva identificiraju se i promoviraju primjeri najbolje prakse. Za razvoj dobre prakse glavne preporuke OECD-a jesu:

- Vlade i svi dionici trebaju promovirati nepristrano, pošteno i ravnopravno financijsko obrazovanje.
- Programi se moraju koordinirati i razvijati učinkovito.
- Financijsko obrazovanje mora započeti u školi kako bi stanovnici bili obrazovani što je ranije moguće.
- Financijsko obrazovanje treba biti dio prakse dobrog javnog upravljanja financijskih institucija čiju odgovornost i obvezu u promicanju financijske pismenosti treba ohrabrivati.
- Financijsko obrazovanje treba jasno razlikovati od komercijalnih financijskih savjeta te treba implementirati etički kodeks ponašanja za djelatnike u financijskim institucijama.
- Financijske institucije treba poticati da provjeravaju (ispituju) jesu li klijenti u stanju čitati i razumijevati informacije, naročito one koje se odnose na dugoročne obveze ili financijske usluge s potencijalno značajnim financijskim posljedicama: sitan i nejasan otisak u dokumentaciji treba obeshrabriti.
- Programi financijskog obrazovanja trebaju biti naročito fokusirani na važne aspekte životnog planiranja, kao što su štednja, dugovi, osiguranja i mirovine.
- Programi i strategije trebaju biti usmjereni na izgradnju financijskog kapaciteta, a gdje je prikladno treba ciljati na specifične grupe i personalizirati koliko je to moguće.
- Nastojati promovirati nacionalne kampanje, specijalizirane internetske stranice, besplatne informacijske usluge i sustave upozoravanja za

visokorizične plasmane (uključujući prijevare).

OECD posebno razvija i provodi međunarodno obrazovno istraživanje u trogodišnjim ciklusima za učenike u dobi od petnaest godina (PISA – Programme for International Student Assessment). Ispituju se njihova znanja i sposobnosti iz triju područja: matematike, prirodoslovne i čitalačke pismenosti.

Tako je u više od 65 zemalja svijeta proveden peti ciklus OECD-ova istraživanja PISA 2012⁴, a ukupno je testirano više od 510000 petnaestogodišnjih učenika, što je reprezentativni uzorak za oko 28 milijuna petnaestogodišnjaka u 65 zemalja sudionica. U Republici Hrvatskoj je metodom slučajnog uzorka odabrano ukupno 6853 učenika, a testirano je 6153 učenika iz 163 srednje škole. Ciklus PISA 2012 bio je usmjeren na matematičku pismenost kao glavno ispitno područje, uz čitalačku i prirodoslovnu pismenost te sposobnost rješavanja problema kao sporednim područjima procjene. U nekim zemljama sudionicama, među kojima je i Republika Hrvatska, provedena je i procjena financijske pismenosti petnaestogodišnjih učenika.

U procjeni financijske pismenosti sudjelovalo je 1145 učenika. Iako se financijska pismenost ispitivala kao dodatno područje procjene, dobiveni rezultati omogućuju usporedbu nacionalnih rezultata s rezultatima drugih zemalja sudionica, njih 18. Prema rezultatima provedenog istraživanja, odnosno na ukupnoj ljestvici procjene financijske pismenosti Republika Hrvatska zauzima 14. mjesto, a s obzirom na rezultate Republika Hrvatska je svrstana u skupinu zemalja s rezultatom statistički značajno nižim od prosjeka OECD-a. Najbolji rezultat postigli su učenici iz Šangaja – Kine, a od susjednih zemalja Slovenija ima rezultat bolji od hrvatskog za 5 bodova, dok Italija postiže statistički značajno lošiji rezultat u financijskoj pismenosti od Republike Hrvatske. Na začelju ljestvice rangiranih zemalja, Kolumbija zauzima posljednje mjesto.

⁴ <http://www.ncvvo.hr/>

Provedeno PISA istraživanje u procjeni financijske pismenosti predstavlja velik korak u svjetskom obrazovanju financijske pismenosti mladih⁵:

- definira jedinstveni okvir za razumijevanje što financijska pismenost predstavlja za 15-o godišnjake
- daje uvid u stanje financijske pismenosti učenika participirajućih zemalja u vrijeme kada je financijsko obrazovanje u školama diljem svijeta još uvijek neujednačeno
- otkriva razlike u financijskom obrazovanju učenika, što čini osnovu za unaprjeđenje financijske pismenosti
- pokazuje kako je razina financijske pismenosti samo djelomično uzrokovana razinom razvijenosti u zemljama te da pojedine zemlje s nižim razinama BDP-a po stanovniku pokazuju visoku razinu financijske pismenosti. Zbog navedenog, pruža se prostor za razvoj učinkovitog okvira za unaprjeđenje financijske pismenosti u zemljama s različitim okolnostima.

Rezultati PISA istraživanja naglašavaju velike razlike u razini financijske pismenosti, i unutar i između zemalja, a što zahtijeva poduzimanje određenih aktivnosti, primjerice ističe se da:

- samo jedan na deset učenika ima najveću razinu financijske pismenosti u provedenom istraživanju. S druge strane, u prosjeku 15% učenika, ima razinu ispod osnovne. U najboljem slučaju, ti učenici mogu prepoznati razliku između potreba i želje te donijeti jednostavne odluke o svakodnevnom trošenju.

- u prosjeku, financijska pismenost je viša kod više socio-ekonomski naprednijih učenika dok kod specifičnih grupa populacije kao što su imigranti i učenici koji žive u ruralnim područjima razina financijske pismenosti je niža u prosjeku.

U Republici Hrvatskoj mjerenje financijske pismenosti ostalog stanovništva za sada još nije provedeno. OECD u 2015. godini započinje novi ciklus nacionalnih testiranja i međunarodne usporedbe financijske pismenosti. Slijedom

navedenog, u Republici Hrvatskoj provest će se nacionalno istraživanje financijske pismenosti na reprezentativnom uzorku, a temeljem revidirane ankete OECD-a. Navedeno istraživanje provest će se u cilju utvrđivanja početne razine financijske pismenosti u Republici Hrvatskoj, odnosno analize postojećeg stanja zastupljenosti financijskog obrazovanja, a s ciljem identifikacije problema na različitim razinama obrazovnog sustava ili ostalih tijela. Po provedenom istraživanju, prići će se izradi programa u vezi s financijskim obrazovanjem u Republici Hrvatskoj koji bi sadržavao okvir, analizu stanja i problema, sustav financijskog obrazovanja, konkretne mjere, nositelje i ciljeve te bi po potrebi bili izrađeni akcijski i provedbeni planovi za naredna razdoblja, a što u konačnici vodi unaprjeđenju financijske pismenosti potrošača u Republici Hrvatskoj.

⁵OECD, 2014: OECD/INFE Progress Report on Financial Education, <http://www.oecd.org/finance/financial-education/OECD-INFE-Fin-Ed-G20-2014-Progress-Report.pdf>

6. VIZIJA I MISIJA

6.1. Vizija

Osobna financijska dobrobit za sve građane Republike Hrvatske

Osobna financijska dobrobit dolazi od ljudi koji donose utemeljene i svjesne financijske odluke u financijskim okvirima njihovih života.

Financijska pismenost doprinosi ovoj viziji dajući ljudima izbor, pomaže im zaštititi ih od neočekivanih događaja, prijevara i konačno omogućuje im da se čuje njihov glas kao potrošača i građana. Osim toga, osobna financijska dobrobit doprinosi učinkovitosti i prosperitetu nacionalne ekonomije. Financijska pismenost potrebna je kako bi pojedinci mogli lakše donositi utemeljene odluke o financijskim proizvodima i uslugama te izrađivati osobne ili obiteljske proračune u skladu sa svojim potrebama.

Osobnoj financijskoj dobrobiti doprinosi:

- učinkovita regulacija,
- uspješna ekonomija i konkurentno tržište,
- raznoliko tržište za financijske proizvode i usluge,
- financijski pismeno stanovništvo,
- pouzdan financijski sektor,
- zaštita potrošača.

6.2. Misija

Građani Republike Hrvatske su financijski obrazovani i mogu donositi utemeljene financijske odluke

Utemeljena financijska odluka primjerice može biti utvrđivanje stvarnog troška duga prije uzimanja samog kredita ili pronalaženje odabranog plana štednje koji odgovara osobnim financijama potrošača.

Ova misija podupire viziju postizanja osobne financijske dobrobiti u današnjem okruženju. Iako zakonodavstvo u Republici Hrvatskoj obvezuje

objavu određenih informacija o financijskim proizvodima, nedovoljno razumijevanje rizika može imati veliki utjecaj na donošenje odluka koje nisu najpovoljnije za potrošača.

Kontinuirani sustav financijskog obrazovanja svih građana Republike Hrvatske od najranije do starije životne dobi, doprinjet će razumijevanju potencijalnih rizika vlastite kreditne sposobnosti i svijesti o potrebi uravnoteženja vlastitih financijskih želja i mogućnosti.

7. CILJ NACIONALNOG STRATEŠKOG OKVIRA FINANCIJSKE PISMENOSTI POTROŠAČA

Cilj Nacionalnog strateškog okvira financijske pismenosti potrošača jest u razvijanju kvalitete, kanalima distribucije, provođenju već poznatih i učinkovitih aktivnosti te u zajedničkom djelovanju svih dionika u cilju stvaranja financijski opismenjenog stanovništava.

Financijsko obrazovanje omogućit će pojedincima veću osviještenost različitih rizika i mogućnosti prilikom donošenja odluka o osobnim ili obiteljskim financijama. Financijski pismeni pojedinci bolje su upoznati s pitanjima vezanim uz novac i cijene te stoga mogu razboritije upravljati osobnim ili obiteljskim financijama.

Razvijanje kvalitete

Da bi financijsko obrazovanje bilo učinkovito, mora biti pravovremeno, nepristrano i predstavljeno u dostupnim formatima. Razvoj temeljnih kompetencija (*skup kompetencija za koje se očekuje da bi financijski opismenjena osoba trebala posjedovati*) pomoći će pri stvaranju prosperitetne okoline građana Republike Hrvatske.

Kanali distribucije

Nacionalni strateški okvir financijske pismenosti potrošača želi promovirati fleksibilnost i raznolikost kanala distribucije s ciljem isporuke informacija do onih kojima je najviše potrebno financijsko obrazovanje.

Cilj je uključiti što više kanala kojima bi se obuhvatilo što veći broj građana Republike Hrvatske.

Korištenje učinkovitih i već provjerenih aktivnosti

Pojedini sudionici već provode određene aktivnosti vezane uz financijsku pismenost. Ovim dokumentom iste se nastoje objediniti te uvesti nove prakse već provedene u državama članicama Europske unije.

Zajedničko dijeljenje iskustava i informacija najbolji je put k učenju i unaprjeđenju postojećih znanja.

Radi pozitivne primjene već provjerenih aktivnosti izradit će se i analiza dobrih primjera provođenja financijskog obrazovanja u državama članicama Europske unije i državama članicama OECD-a i uključiti moguće dobre prakse u sustav financijskog obrazovanja i povećanja financijske pismenosti u Republici Hrvatskoj.

Zajedničko djelovanje

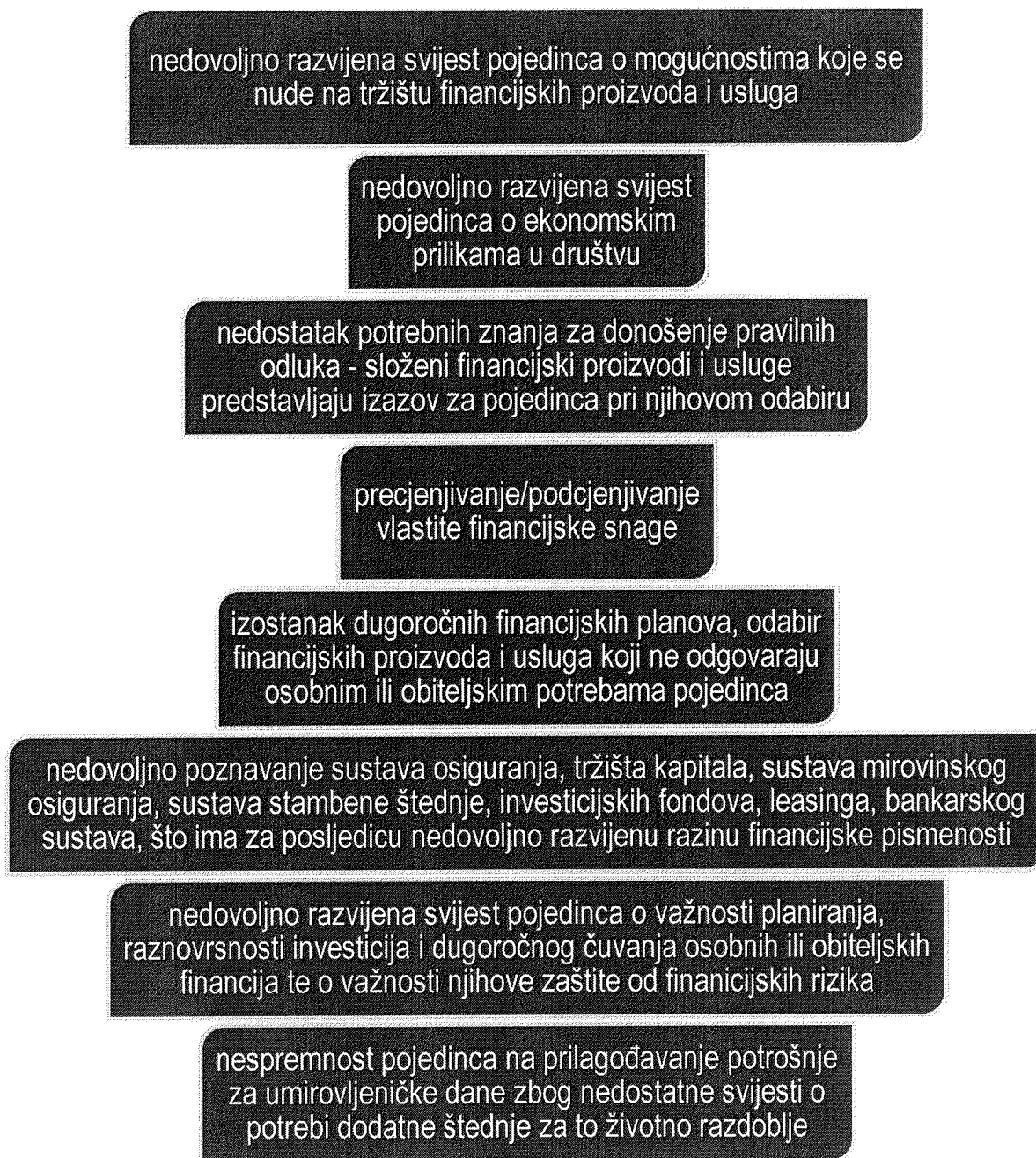
Financijsko obrazovanje će dati najbolje rezultate kada svi uključeni dionici zajedničkim snagama teže prema istome cilju. Suradnja između javnog i privatnog sektora je neophodna u cilju jačanja međusobnih odnosa i poticanja daljnje suradnje.

EU fondovi

Ministarstvo financija će poduzimati odgovarajuće aktivnosti radi izrade projekata u vezi s financijskim obrazovanjem s ciljem apliciranja za korištenje sredstava EU fondova.

8. POTENCIJALNI PROBLEMI KAO POSLJEDICA NEADEKVATNE RAZINE FINANCIJSKE PISMENOSTI POTROŠAČA

Slika 4. prikazuje razloge zbog kojih vrlo često i relativno jednostavan proizvod/usluga može biti vrlo složen za pojedinca:

Financijski obrazovani pojedinci sposobniji su donositi utemeljene odluke o osobnim ili obiteljskim financijama, financijskim proizvodima i uslugama koje će potencijalno koristiti.

9. CILJNE SKUPINE I NAČIN PROVOĐENJA FINANCIJSKOG OBRAZOVANJA

Financijskim obrazovanjem obuhvatit će se pojedinci od predškolske do starije životne dobi i to:

- unutar redovitog obrazovnog sustava te
- kroz neformalne oblike obrazovanja.

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta donijelo je *Odluku o donošenju programa međupredmetnih i interdisciplinarnih sadržaja Građanskog odgoja i obrazovanja za osnovne i srednje škole* (Narodne novine, broj 104/2014), čime su stvorene pretpostavke za sustavnije i kvalitetnije obrazovanje za financijsku pismenost mladih ljudi.

Financijsko obrazovanje razlikuje se po složenosti i obuhvatnosti, ovisno o dobnoj skupini pojedinca i razini njegova obrazovanja. Pri provođenju financijskog obrazovanja primjenjivat će se aktivnosti/mjere prilagođene svakoj ciljanoj skupini što će osigurati svakoj skupini primjenu stečenog znanja na upravljanje osobnim ili obiteljskim financijama.

Financijsko obrazovanje provodit će se:

- u okviru **formalnog (redovnog) obrazovanja** – za čije je provođenje nadležno Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta, u suradnji s Agencijom za odgoj i obrazovanje. Navedena Agencija nadležna je za stručno usavršavanje djelatnika u odgoju i obrazovanju.
- **neformalnim obrazovanjem** – koje se provodi u suradnji s profesionalnim udrugama i strukovnim udruženjima, bankama i ostalim dionicima čija primarna nadležnost nije odgoj i obrazovanje.

Neformalnim obrazovanjem za financijsku pismenost nastojat će se obuhvatiti pojedinci koji nisu obuhvaćeni niti jednim drugim oblikom formalnog obrazovanja u Republici Hrvatskoj nizom

adekvatnih mjera koje između ostalog mogu uključivati organizaciju tečajeva, radionica, seminara, izdavanje brošura vezanih uz financijsku pismenost, odnosno financijsko obrazovanje te različite oblike informiranja, uvažavajući konkretne financijske potrebe svake ciljane skupine.

Također, u svrhu provođenja financijskog obrazovanja, na Internet stranici Ministarstva financija svi zainteresirani će moći saznati različite informacije i novitete u vezi s financijskom pismenosti (primjerice informacije u vezi s ulaganjem na tržištu kapitala, rješavanje stambene problematike, stambenu štednju, osiguranje, leasing, pitanje mirovine, poreze, kao i osnovne informacije o rizicima kojima mogu biti izloženi, uključujući definicije pojmova, različite kalkulatore i drugo.)

- **Informalnim obrazovanjem** - kao oblik informalnog financijskog obrazovanja jest vršnjačko i roditeljsko poučavanje i učenje koje podrazumijeva generacijsku i međugeneracijsku razmjenu informacija i iskustava usmenom predajom i putem drugih komunikacijskih kanala, video igrice kao i drugih animacijskih sadržaja.

Roditelji imaju ključnu ulogu u stvaranju navika i odnosa prema novcu naročito kod djece ranije životne dobi. Prijelaz iz srednjoškolskog u fakultetsko obrazovanje često podrazumijeva i odlazak iz roditeljskog doma te potrebu za donošenjem financijskih odluka, odnosno za rukovođenjem vlastitim financijama za potrebe studentskog života, a sve u zadanim okvirima financijskih mogućnosti.

Provođenje financijskog obrazovanja definirano je provedbenim aktivnostima Akcijskog plana za unaprjeđenje financijske pismenosti potrošača za svaku narednu godinu (u daljnjem tekstu: Akcijski plan) izrađenim temeljem ovog Nacionalnog strateškog okvira financijske pismenosti potrošača.

Republika Hrvatska će svojim daljnjim razvojem javnih politika kontinuirano djelovati na podizanju razine financijske pismenosti pojedinaca.

10. KLJUČNI DIONICI U PROVEDBI FINACIJSKOG OBRAZOVANJA

Financijsko obrazovanje provodit će tijela državne uprave u suradnji s ostalim dionicima. Provodit će se uvažavanjem doprinosa svih ključnih dionika.

Financijsko obrazovanje od javnog je interesa, a korištenjem svih dostupnih resursa omogućit će se bolje podizanje razine financijske pismenosti potrošača.

JAVNOPRAVNA TIJELA

- Ministarstvo financija
- Ministarstvo gospodarstva
- Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta
- Hrvatska narodna banka
- Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga
- Agencija za odgoj i obrazovanje
- druga ministarstva, institucije i ustanove
- lokalna i područna (regionalna) samouprava

NEVLADINE ORGANIZACIJE

- profesionalne udruge i strukovna udruženja aktivni na području bankarstva, osiguranja, tržišta kapitala, leasinga i na drugim financijskim područjima
- socijalni partneri - sindikati i udruge poslodavaca te nevladine organizacije aktivne na financijskim područjima, primjerice u zaštiti potrošača
- javne i privatne obrazovne ustanove
- ostali dionici - mediji koji će nastaviti doprinositi razvoju financijske pismenosti u Republici Hrvatskoj.

FINACIJSKE INSTITUCIJE

- DEPOZITNE FINACIJSKE INSTITUCIJE
 - kreditne institucije (banke, stambene štedionice, štedne banke)
 - depozitne štedne institucije (kreditne unije, blagajne uzajamne pomoći i sl.)
- NEDEPOZITNE FINACIJSKE INSTITUCIJE
 - društva za osiguranje, društva za upravljanje mirovinskim fondovima, društva za upravljanje investicijskim fondovima, burze, investicijska društva, leasing društva, faktoring društva, izdavači kreditnih kartica, mjenjačnice i sl.

Svi dionici provedbe financijskog obrazovanja uspostaviti će međunarodnu suradnju te će koristiti inozemnu dobru praksu i iskustva, a sve u cilju podizanja razine financijske pismenosti pojedinca.

11. KOORDINACIJA I IZVJEŠTAVANJE

Temeljem Nacionalnog strateškog okvira financijske pismenosti potrošača izrađen je i Akcijski plan kojim su točno propisane mjere i aktivnosti usmjerene prema podizanju razine financijske pismenosti svih građana Republike Hrvatske.

Također, Ministarstvo financija će osnovati Operativnu radnu grupu za praćenje provedbe mjera i aktivnosti (u daljnjem tekstu: Operativna radna grupa) definiranih Akcijskim planom i to u roku mjesec dana od donošenja Nacionalnog strateškog okvira financijske pismenosti potrošača. Radne sastanke održavat će svaka 3 mjeseca te bi se na istima raspravljalo o provedbenim aktivnostima te ostalim pitanjima relevantnim za financijsku pismenost. Ministar financija će imenovati članove Operativne radne grupe, a Ministarstvo financija će koordinirati njezin rad.

Svi dionici provedbe Akcijskog plana izvijestit će jednom godišnje Ministarstvo financija o provedenim

aktivnostima za proteklo izvještajno razdoblje kao i o projekcijama aktivnosti za naredno izvještajno razdoblje.

Ministarstvo financija, kao koordinator svih aktivnosti u području financijske pismenosti, jednom godišnje izradit će objedinjeno izvješće o provedbi Akcijskog plana za proteklo jednogodišnje razdoblje i projekcijama planiranih aktivnosti za naredno izvještajno razdoblje i o istome izvijestiti Vladu Republike Hrvatske.

Nacionalni strateški okvir financijske pismenosti potrošača izrađen je kao međusektorski okvir za poticanje i unaprjeđivanje djelovanja svih dionika uključenih u provođenje financijskog obrazovanja građana Republike Hrvatske, s Ministarstvom financija kao ključnim nositeljem.

12. USPJEŠNOST FINANCIJSKOG OBRAZOVANJA

Očekivani rezultat provođenja financijskog obrazovanja treba uključivati rezultat promjene ponašanja kao i bolje razvijene vještine. Programi (mjere i aktivnosti) financijskog obrazovanja smatraju se kao jednim od najboljih načina koji pomažu promjeni stavova i ponašanja pojedinaca s ciljem boljeg reagiranja u situacijama financijskog pritiska i boljeg donošenja utemeljenih odluka vezanih uz njihove osobne ili obiteljske financije. Posljednjih godina razvijeni su brojni programi vezani uz financijsko obrazovanje. Potreba za evaluacijom učinkovitosti programa financijskog obrazovanja bitna je kako bi se izradila nacionalna i međunarodna referentna vrijednost financijskog obrazovanja.

Evaluacija programa financijskog obrazovanja pomoći će razvoju novih pogleda na ono što je djelotvorno u financijskom obrazovanju, pomoći će provedbi programa od pilota do potpunog programa, pomoći će kod unaprjeđenja programa i povećanja znanja kod pojedinaca i stručnjaka za financijsko obrazovanje.

Evaluacija financijskog obrazovanja prepoznata je kao velik izazov. Još uvijek postoje brojni programi koji su razvijeni i provedeni međutim bez popratne evaluacije. Potreba za jasnim evaluacijskim modelom koji omogućava mjerenje i nezavisno izvještavanje o rezultatima, prepoznata je diljem svijeta pa tako i u Republici Hrvatskoj. Brojne zemlje ili razvijaju svoje evaluacijske modele ili koriste postojeće veće razvijene modele OECD-a⁶.

⁶ OECD, 2010: A Guide to Evaluating Financial Education Programmes, <http://www.oecd.org/finance/financial-education/EvaluatingFinEdEN.pdf>

13. ZAKLJUČAK

Današnje društvo ubrzano se mijenja i razvija. Tehnološki napredak, novi kanali distribucije financijskih proizvoda i usluga, globalna povezanost tržišta financijskih proizvoda i usluga te sve veća ponuda financijskih proizvoda i usluga utječu na povećanje opsega i dostupnost financijskih proizvoda i usluga pojedincima. Da bi pojedinci mogli dobiti pravilan uvid u dostupne financijske proizvode i usluge te donijeti utemeljene odluke za njihovo korištenje, njihova financijska pismenost mora biti na primjerenj razini, a što zahtjeva i odgovarajuće financijsko obrazovanje.

Nacionalnim strateškim okvirom financijske pismenosti potrošača utvrđena je okvirna strategija koja će kroz provedbene aktivnosti definirane Akcijskim planom doprinijeti izbjegavanju financijskih poteškoća s kojima se pojedinci suočavaju pri upravljanju osobnim ili obiteljskim financijama. Ovim dokumentom postavljen je i temelj za suradnju svih dionika financijskog obrazovanja u podizanju razine financijske pismenosti pojedinaca kao i temelji za financijsko obrazovanje u Republici Hrvatskoj putem različitih oblika formalnog i neformalnog financijskog obrazovanja.